

ХЕРМАН ХЕСЕ АУГУСТУС

Превод от немски: Недялка Попова, 2006

chitanka.info

На Мустакерщрасе живееше една млада жена, която, поради злополука, наскоро след сватбата бе загубила своя мъж, и сега, бедна и изоставена, седеше в малката стаичка и очакваше детето, което нямаше да има баща. И тъй като тя бе съвсем сама на този свят, всичките ѝ мисли кръжаха около очакваното дете и нямаше нищо по-красиво и чудесно, и бъдещо завист, което тя не бе помислила, пожелала и мечтала за това дете. Каменна къща с огледални прозорци, градина с водоскок ѝ изглеждаха тъкмо достатъчно добри за детето, а що се отнасяше до бъдещето му, то трябваше да бъде най-малкото професор или крал.

Редом с бедната госпожа Елизабет живееше един стар човек, когото само рядко виждаха да излиза и тогава той беше дребен, сив мъж, с шапка като на скитник и със зелен чадър, чиито пръчки бяха направени от рибена кост, както някога са се правили. Децата се страхуваха от него, а възрастните мислеха, че той може би има свои причини така да се усамотява. Често дълго време никой не го виждаше, но понякога вечер от неговата ниска порутена къща се чуваше хубава музика, сякаш звъняха много малки нежни инструменти. Тогава, ако минаваха покрай къщата, децата питаха майките си дали вътре не пеят ангели, или може би русалки, а майките не знаеха нищо и казваха, не, не, това трябва да е някаква свиреща кутийка.

Този дребен човек, към когото съседите се обръщаха с „господин Бинсвангер“, имаше странно приятелство с госпожа Елизабет. Те почти никога не си говореха един с друг, но дребният възрастен господин Бинсвангер всякога я поздравяваше най-приветливо, щом минаваше покрай прозорците на съседката си, и тя му кимаше в отговор благодарна и също го обичаше и двамата си мислеха: ако някога ми тръгне съвсем зле, аз положително ще се обърна за съвет към човека от съседната къща. И когато започваше да се смрачава, а госпожа Елизабет седеше сама до своя прозорец и тъгуваше за покойния си любим или мислеше за малкото си детенце, обливаше се в сълзи, тогава господин Бинсвангер лекичко отваряше едното крило на прозореца и от неговата тъмна стая долиташе тиха, сребърна, утешителна музика, която се разсейваше като лунна светлина през някакъв лек облак. Случваше се, че съседът, под чийто заден прозорец растяха няколко стари стебла гераниум, винаги забравяше да ги

полива, а те все пак се зеленееха и бяха отрупани с цвят, никога нямаха ни едно увяхнало листо, защото всеки ден още на ранина госпожа Елизабет ги поливаше и почистваше.

Вече приближаваше есента и веднъж в сурова, ветровита, дъждовна вечер, когато на улицата не се виждаше жива душа, бедната жена забеляза, че е дошъл часът ѝ, тя се страхуваше, защото беше съвсем сама. С настъпването на нощта обаче дойде една стара жена с фенер в ръката, влезе в къщата, сгря вода, подреди ленено платно и направи всичко, каквото трябваше да се направи, щом едно дете идва на света. Госпожа Елизабет безмълвно остави всичко да се случи и едва когато вече малкото беше дошло и се унасяше в първия си земен сън, увито в нови фини пелени, тя попита старата жена откъде идва.

— Господин Бинсвангер ме прати — каза старицата и след това уморената жена заспа, а когато на сутринта отново се събуди, за нея имаше приготвено сварено мляко и всичко в стаята беше чисто, разтребено, а редом лежеше малкият ѝ син и плачеше, защото беше гладен. Но старата жена си бе отишла. Майката взе детето на гърдите си и се радваше, че то беше толкова хубаво и силно. Тя мислеше за неговия мъртъв баща, който никога нямаше да го види, и очите ѝ се наливаха със сълзи, но притискаше до сърцето си новороденото и трябваше отново да се усмихне, така отново заспа заедно с момченцето, а когато се събуди отново, имаше сварено мляко и супа, а детето бе преповито в нови пелени. Но скоро майката беше отново здрава и силна и можеше сама да се грижи за себе си и за малкия Аугустус. Тогава се сети, че синът ѝ би трябвало да бъде кръстен и че тя нямаше кръстник за него. Едва привечер, когато се здрачаваше и от съседната къща отново зазвуча приятната музика, тя отиде при господин Бинсвангер. Плахо похлопа на тъмната врата, а той приветливо ѝ извика „влез“ и я посрещна, но музиката изведнъж секна, а в стаята имаше малка стара настолна лампа до една книга и всичко беше както при другите хора.

— Дойдох при вас — каза госпожа Елизабет, — за да ви благодаря, защото вие пратихте при мене добрата жена и аз искам на драго сърце да ѝ платя, ала ще го направя, когато отново почна да работя и ще мога да припечеля нещо. Но сега имам друга грижа. Момченцето трябва да бъде кръстено и да се нарича Аугустус, както се

казваше неговият баща, ала не познавам никого и не зная кой би му станал кръстник.

— Да, и аз мислех за това — отвърна съседът и поглади сивата си брада. — Би било добре, ако момчето има добър и богат кръстник, който би могъл да се грижи за него, ако някога се случи да ви тръгне зле. Но аз съм само един стар, самотен човек и имам малко приятели, затова не мога да ви посъветвам за никого друго, ако вие не искате да вземете мен самия за кръстник.

Бедната майка се зарадва на това, благодари на дребния човек и го взе за кръстник. В следващия неделен ден те отнесоха детенцето в църквата и то беше кръстено, и тогава отново се появи старата жена и му подари един талер, а когато майката не искаше да го приеме, старицата каза:

— Вземете го, аз съм стара и имам всичко, каквото ми е необходимо. Може би талерът ще му донесе щастие. А по-рано аз на драго сърце направих услуга на господин Бинсвангер, защото сме стари приятели.

После всички заедно се върнаха вкъщи и госпожа Елизабет свари кафе за своите гости, а съседът бе донесъл един сладкиш, така че се получи истинска гощавка след кръщение. Когато те изпиха кафето и хапнаха, а момченцето отдавна бе заспало, господин Бинсвангер скромно каза:

— Следователно сега аз съм кръстникът на малкия Аугустус и с удоволствие бих искал да му подаря кралски замък или торба с жълтици, но това го нямам. Мога да му подаря само един талер, който да сложа до талера на госпожа кръстницата. Междувременно онова, което мога да направя за него, трябва да се случи. Госпожа Елизабет, вие положително сте пожелали за вашето момче много хубави и добри неща. Помислете си сега какво ви се струва най-добро за него, а аз ще се погрижа то да се осъществи. Трябва да намислите едно желание за момченцето, каквото поискате, но само едно. Обмислете го добре и когато тази вечер чуете да свири моята малка музикална кутия, следва да изречете желанието в ухото на малкия, така то ще се изпълни.

Подир тези думи той се сбoguва бързо и жената си тръгна заедно с него, а госпожа Елизабет остана сама и съвсем учудена и ако двата талера не бяха поставени в люлката, и ако сладкишът не стоеше на масата, тя би смятала всичко за сън. После седна до люлката, залюля

детето, замисли се и премисли хубавите желания. Първо, тя искаше той да бъде богат или красив, или властен и силен, или скромнен и мъдър, но при всички тия желания изпитваше известно колебание и в края на краищата си каза: „Ах, това все пак трябва да е само шега от страна на стария човек.“

Беше притъмняло и тя едва ли не седешком бе задрямала до люлката, уморена от гостуването и грижите, и многото желания. Тогава откъм съседната къща зазвуча изискана кротка музика, толкова нежна и приятна, каквато тя никога не бе чувала от музикална кутия. При този звук госпожа Елизабет се замисли и се оборава, сега отново повярва на съседа Бинсвангер и на подаръка му като кръстник, колкото повече се замисляше, толкова повече желания ѝ идваха и толкова повече всичките ѝ мисли се объркваха, че още нищо не можеше да реши. Тя бе съвсем натъжена със сълзи в очите, когато музиката зазвуча все по-тихо и по-слабо и си помисли, че ако сега в мига не изрече своето желание, после ще бъде късно и всичко загубено.

В този момент тя въздъхна, приведе се над детенцето и му прошепна в ухото: „Синчето ми, аз ти желая, желая ти...“ и когато хубавата музика вече съвсем заглъхваше, тя се сепна и каза бързо: „Желая ти всички хора да те обичат.“

Звуците бяха изчезнали, бяха се стопили, отзвучали и в тъмната стая беше съвършено тихо. Тя обаче се хвърли върху люлката и заплака, обзета от страх и плахост и извика: „Ах, аз мисля, че ти пожелах най-доброто, което зная, а може би това не беше най-правилното. И ако всички, всички хора ще те обичат, то все пак никой няма да те обича повече от твоята майка.“

Аугустус растеше както всички други деца, беше хубаво русо момче със светли, смели очи, което майката глезеше и което навред бе приемано добре. Госпожа Елизабет скоро забеляза, че желанието ѝ след кръщенето се изпълваше, защото едва малкият порасна дотолкова, че да може да ходи, да излиза на улицата и при други хора, то всеки го намираще за хубав, смел и умен, както рядко бива с някое дете, всеки му подаваше ръка, вглеждаше се в очите му и му показваше своето благоволение. Млади майки го посрещаха усмихнати, стари жени му подаряваха ябълки, а ако се случеше някога да направи пакост, никой не вярваше, че той я е сторил, или ако не можеше да отрече, те повдигаха рамене и казваха: „На милото момченце наистина нищо не

може да се сметне за лошо, то не може да бъде укорено.“ При неговата майка идваха хора, които внимателно се отнасяха към красивото момче, а тя, която никого не познаваше и по-рано получаваше само малко работа за шиене вкъщи, сега беше добре позната, известна като майката на Аугустус и имаше повече благодетели, отколкото някога би си желала. Тръгна ѝ добре, а също и на момчето, където и да отиде двамата заедно, съседите се радваха, поздравяваха ги и се обръщаха след щастливците.

Най-хубавото Аугустус получаваше от своя кръстник. Понякога той го извикваше вечер в къщичката си. Там беше тъмно, само в черното гърло на камината гореше слаб, червеникав пламък; дребният стар човек привличаше детето до себе си да седне на земята на една кожа, заедно с него гледаше спокойния пламък и му разказваше дълги истории. Но понякога, когато някоя дълга история завършваше, а малкият биваше съвсем сънен и в здрачната тишина с полуотворени очи гледаше към огъня, тогава сред тъмнината зазвучаваше приятна, многогласна мелодия и двамата смълчани дълго я слушаха, случваше се често, неусетно цялата стая да се изпълни с малки, блестящи деца, които прелитаха със светли, златни криле и кръжаха насам и натам, в красив, изкусен танц, заедно и по двойки. При това те пееха и пеенето звучеше, преливаше от радост и от ведра красота, то беше най-хубавото, което Аугустус някога бе чувал и виждал, и когато по-късно той мислеше за своето детство, то бе тихата здрачна стая на стария кръстник, червеният пламък в камината с музиката и с тържествения златен, възшебен полет на ангелските същества, които отново се надигаха в спомена и будеха носталгия.

Междувременно момчето ставаше все по-голямо и понякога за майка му наставаха часове, когато тя биваше тъжна и мислите ѝ се връщаха към нощта след кръщенето. Аугустус весел тичаше из съседните улици, обикаляше и навред беше добре дошъл, получаваше орехи и круши, сладкиши и играчки, подаряваха му ги, даваха му да яде и пие, някои го слагаха на коленете си и го друсаха като на конче, береше цветя в градините и често едва късно вечерта се връщаше у дома. С неохота буташе супата на майка си настрана. Тогава, ако тя биваше огорчена и плачеше, той намираше това за скучно и навъсен лягаше в креватчето си. И ако понякога тя го укоряваше и наказваше, той крещеше силно и се оплакваше, че всички хора били мили и

внимателни с него, само майка му не. В такива случаи за нея наставаха мрачни часове и сериозно се гневеше на момчето си, но когато после, заспал, лежеше върху възглавницата си, а над невинното детско лице трептеше светлината на свещта, всичката суровост на сърцето ѝ се стопяваше и тя внимателно го целуваше, за да не се събуди. Беше нейна собствена вина, че всички хора обичаха Аугустус, и понякога тя с мъка, едва ли не със страх мислеше, че навярно би било по-добре никога да не бе изричала това желание.

Веднъж, когато тя тъкмо беше при гераниумите под прозореца на господин Бинсвангер и с малка ножица изрязваше увехналите цветове от стеблата, чу в двора, който се простираше зад двете къщички, гласът на момчето си и се приведе да погледне натам. Видя го облегат на стената, с хубавото си, малко гордо лице, а пред него стоеше едно по-голямо момиче. То го гледаше умолително и каза:

— Нали ще си така мил и ще ми дадеш една целувка?

— Аз обаче не желая — каза Аугустус и пъкна ръцете си в джобовете.

— И все пак аз те моля — каза то отново. — Готова съм да ти подаря нещо хубаво.

— Че какво? — попита момчето.

— Имам две ябълки — каза тя плахо.

Той се обърна и направи гримаса.

— Не обичам ябълки — изрече той презрително и искаше да си тръгне.

Но момиченцето го задържа здраво и добави ласкателно:

— Е, аз имам и един хубав пръстен.

— Покажи ми го — поиска Аугустус.

То му показа пръстенчето си, той внимателно го огледа, после го измъкна от пръста ѝ и го сложи на своя. Повдигна го към светлината и явно му хареса.

— Е, тогава можеш да получиш една целувка — каза той отвисоко и бегло я целуна по устата.

— А сега не искаш ли да поиграеш с мене? — попита момичето доверчиво и се облегна на ръката му. Но той грубо го отблъсна и извика буйно:

— Най-после ме остави на спокойствие! Има други деца, с които мога да играя.

И докато момиченцето се разплака и се измъкна от двора, той, с лице, на което се изписа раздразнение и скука, завъртя пръстена на ръката си, огледа го, почна да си свири с уста и бавно си тръгна.

Майка му обаче стоеше с ножицата за цветя в ръка и беше уплашена от суровостта и презрението, с които детето ѝ приемаше любовта на другите. Тя остави цветята и седя така, поклащайки глава, като все си повтаряше: „О, той е лош, зъл! Той просто няма сърце.“

Ала наскоро след това, когато Аугустус се прибра вкъщи и тя реши да му поговори, той я погледна усмихнат със сините си очи, без каквото и да било чувство за вина, започна да пее, да ѝ се гали и беше толкова весел, мил и нежен с нея, че тя трябваше да се разсмее и да разбере, че с децата не всичко трябва да се приема толкова сериозно. А в това време пакостите на момчето все пак не минаваха без наказание. Кръстникът Бинсвангер беше единственият, пред когото изпитваше респект, и когато вечер отиваше в стаята при него, кръстникът казваше: „Тази вечер огънят в камината няма да гори и няма да има музика, малките ангелски същества са тъжни, защото ти беше толкова лош.“ Тогава той мълчаливо излизаше, връщаше се вкъщи, хвърляше се на леглото си и плачеше, а после в течение на няколко дни се стараеше да бъде добър и мил.

И ставаше така, че огънят в камината пламваше все по-рядко и по-рядко, а кръстникът не можеше да бъде подкупен нито със сълзи, нито с ласки. Когато Аугустус стана на дванадесет години, вълшебният ангелски полет в стаята на кръстника за него вече бе далечно видение и когато в една нощ той го видя насън, на следващия ден беше двойно по-невъздържан, див и шумен, командваше многото си другари, без да се съобразява с каквото и да било като пълководец.

Майка му отдавна бе уморена да слуша похвали от всички хора за своето момче и за това колко изискан и сърдечен бил той, тя вече беше само загрижена за него. И когато един ден учителят му дойде при нея и ѝ разказа, че познавал човек, който бил готов да изпрати момчето в чуждо училище и да го подпомогне да следва, тя поведе разговор със съседа и наскоро след това в една пролетна утрин пред къщата пристигна кола, а Аугустус в хубав, нов костюм се качи на колата, сбогува се с майка си, с кръстника и съседите, защото трябваше да отпътува за столичния град и да се учи там. Майка му за последен път

бе сресала хубаво на път неговите руси коси и изрекла благословията си, конете потеглиха, а Аугустус отпътува за непознатия чужд свят.

След няколко години, когато младият Аугустус беше станал студент, носеше червената фуражка на студентска организация и имаше мустачки, веднъж отново се появи в родния си край, защото кръстникът му бе написал, че майка му е толкова болна, че няма да живее дълго. Младежът дойде една вечер и хората с удивление видяха как той слезе от колата, а подир него коларят внесе в къщичката голям кожен куфар. Майката обаче лежеше умираща в старата схлупена стая, а когато хубавият студент видя на белите възглавници преbledнялото, увехнало лице, от което го гледаха, за да го поздравят, само безмълвни очи, разплакан падна на леглото, зацелува студените ръце на майка си и коленичи до нея през цялата нощ, докато ръцете ѝ изстинаха и очите ѝ угаснаха.

И след като погребяха майката, кръстникът Бинсвангер го взе под ръка и го отведе в своята къщичка, която се видя на младия човек още по-ниска и по-тъмна отпреди, и когато дълго бяха стояли заедно, а малкият прозорец слабо просветваше в тъмнината, дребният старец погали със сухите си пръсти своята сива брада и каза на Аугустус:

— Искам да запаля огън в камината, тогава няма да ни е потребна лампа. Зная, че утре ти трябва да отпътуваш отново оттук, и сега, когато майка ти е мъртва, едва ли толкова скоро ще те видя отново. — И докато изричаше тези думи, запали малък огън в камината, приближи към нея своето кресло и студентът своето и така те отново дълго време седяха пред камината и гледаха разгорените цепеници, постепенно искрите излитаха все по-малко. А после старият каза кротко:

— Бъди щастлив, Аугустус, аз ти желая доброто. Ти имаше добра майка и тя направи за тебе повече, отколкото знаеш. На драго сърце още веднъж бих ти показал музиката и малките блажени ангелчета, но знаеш, че това вече не става. Впрочем ти не бива да ги забравяш и следва да помниш, че те винаги ще пеят и че навярно отново ще можеш да ги чуеш, когато със самотно и копнежно сърце пожелаеш. А сега ми дай ръката си, момчето ми, аз съм стар и трябва да си легна да спя.

Аугустус му подаде ръка и не беше в състояние да изрече нищо. Тъжен, той си отиде в опустялата къщичка и легна за последен път да

спи в старото родно гнездо, а преди да заспи му се струваше, че отвън, съвсем отдалеч отново чува тихата, приятна музика на своето детство. На следващата сутрин замина и дълго не чува нищо повече за него.

И той самият скоро забрави кръстника Бинсвангер и своя ангел. Наоколо кипеше богат живот и Аугустус се носеше на вълните му. Никой не можеше като него да язди през ехтящи улици и да поздравява гледащите го с възхищение момичета с присмехулни погледи. Никой не умееше така леко и с увлечение да танцува, така умело и изискано да кара кола и шумно и пищно в някоя лятна вечер да гуляе в градина. Богатата вдовица, чийто любовник беше той, му даваше пари, дрехи и коне и всичко, от което се нуждаеше и искаше да има. С нея той пътува до Париж и Рим и спеше в коприненото ѝ легло. Негова любима обаче беше една кротка, руса бюргерска дъщеря, която нощем, с опасност да ги види баща ѝ, той посещаваше в градината и която му пишеше дълги пламенни писма, докато пътуваше.

Но веднъж Аугустус не се върна. В Париж бе намерил приятели и тъй като богатата любовница му бе дотегнала, а и следването отдавна също му бе омръзнало, той остана в далечната страна и живееше както големците. Държеше коне, кучета, жени, губеше пари и печелеше пари при големите рулетки и навред имаше хора, които го следваха, вървяха подире му. Казваха, че са привързани към него и му се подчиняваха. А той се усмихваше и приемаше всичко, както някога като дете бе приел пръстена на малкото момиченце. В очите му и на устните му гореше магията на желанията, жени го обграждаха с нежност, приятели го ласкаеха и никой не виждаше, той самият едва ли усещаше колко празно е станало сърцето му и алчно, а неговата душа боледуваше и страдаше. Понякога биваше уморен от това да бъде обичан от всички и самотен, предрешен, минаваше през чужди градове и навред намираще хората глупави и че е прекалено лесно да бъдат спечелени, и навред любовта му изглеждаше жалка, когато усърдно тичаше след него и се задоволяваше с толкова малко. Често изпитваше отвращение към жени и мъже, защото не бяха горди, и по цели дни прекарваше сам със своите кучета или в планините в красиви местности за лов. И изпитваше по-голяма радост, ако бе проследил и улучил някой елен, отколкото да се домогва до някоя красива и разглежена жена.

Веднъж при пътуване по море той съзря младата жена на някакъв посланик, строга, стройна жена от северняшката аристокрация, която

стоеше сред мнозина други знатни жени и светски хора чудно усамотена, горда и мълчалива, сякаш никой не ѝ беше равен, а когато Аугустус я забеляза и взе да я наблюдава, стори му се, че нейният поглед само бегло и равнодушно го докосна, помисли, че сега той за най-най-пръв път узнава какво значи любов, и реши да спечели любовта ѝ и от този момент нататък във всеки час на деня искаше да бъде близо до нея и пред погледа ѝ, и тъй като сам все още бе заобиколен от мъже и жени, които му се удивляваха и търсеха допир с него, той се отнасяше със строгата красавица сред обществото на пътниците като княз със своята княгиня, а и мъжът на русокосата го удостоверяваше с внимание и се стараяше да му се хареса.

Никога не бе смятал за възможно да остане сам с чужденката, докато в един южен пристанищен град цялата група пътешественици не слезе от кораба за няколко часа, за да се разходи в чуждия град и отново за известно време да усети земя под краката си. В това време той не се откъсваше от тази, в която бе влюбен, докато не му се удаде в навалищата на един пъстър пазарен площад да я задържи, повеждайки разговор. Безкрайно много малки мрачни улички се вливаха в този площад и той я отведе в една такава малка уличка, която му се видя приятна и където изведнъж се почувства сам с жената, без нейната среда, изпита плахост, обърна се към нея засиял, взе колебливите ѝ ръце в своите и я помоли да избягат заедно, да остане тук с него в страната, на сушата, а после да избягат.

Чужденката беше преbledняла и заби поглед в земята.

— О, не, това не е рицарство — каза тя тихо. — Нека забравим какво сте ми казали.

— Аз не съм рицар — извика Аугустус, — аз съм влюбен, аз съм обичащ и не зная нищо друго освен това, че обичам, и нямам никаква друга мисъл освен тази да бъда с вас. Ах, красавице, ела с мен, ще бъдем щастливи!

Тя сериозно и укорително го изгледа със светлосините си очи.

— Откъде можете да знаете, че ще е така? — пошепна тя. — Защо мислите, че ви обичам? Аз не мога да лъжа. Вие сте ми приятен и често пожелавах да бихте били мой мъж, защото вие сте първият, когото обичам от сърце. Но как може любовта да се заблуждава толкова много. Никога не съм мислила, че е възможно да обичам човек, който не е чист и добър. Сто пъти по-приятно би ми било да

остана при моя мъж, когото обичам по-малко, който обаче е рицар на честта и благородник, какъвто вие не познавате. А сега не ми казвайте нито дума повече — и го помолите да я отведе на кораба обратно, иначе щяла да извика чужди хора да ѝ се притекат на помощ срещу дързостта му.

И макар той да я умоляваше и да скърцаше със зъби, тя се отвърна от него и би тръгнала сама, ако мълчешком той не я придружи до кораба. Там поиска да свалят куфара му на сушата и не се сбогува с никого.

От този момент щастието на многообичания почна да залязва. Станаха му омразни добродетелта и почтеността. Той ги тъпчеше с крака и изпитваше удоволствие да изкушава добродетелни жени с всички изкуства на своето обаяние и да ограбва безобидни хора, които бързо спечелваше за приятели, а после да ги изоставя с присмех. Той довеждаше до бедност жени и момичета, които после веднага отхвърляше, търсеше младежи от благородни семейства, които изкушаваше и проваляше. Нямаше удоволствие, каквото той да не търси и изчерпва, това не го уморяваше. Нямаше порок, който да не бе познал и отново отхвърлил. Но в сърцето му вече нямаше и радост и на любовта, която го пресрещаше отвред, не откликваше в душата му нищо.

В една красива вила край морето той живееше мрачен и навъсен, измъчваше жените и приятелите, които го посещаваха, с най-безумни капризи и злини. Копнееше за това да унижава хората и да им показва всякакво презрение; беше преситен и пренамръщен от любовта, която го обграждаше, без да е молил, без да я бе изисквал и без да е заслужил; чувстваше липсата на стойност в своя пропилян, съсипан живот, тъй като никога не бе давал, а винаги само вземал. Понякога за известно време Аугустус гладуваше, за да изпита после истинска жажда и да може да утоли изискването ѝ. Сред приятелите му се разнесе вестта, че бил болен и се нуждаел от спокойствие и самота. Пристигаха писма, които той никога не четеше, и загрижени хора питаха прислугата как се чувства. Ала той стоеше сам дълбоко помрачнял в залата над морето, целият му живот беше празен и опустошен и така лежеше пред него без следа от любов като сив, солен, надигащ се прилив. Изглеждаше погрознял, както седеше скупчен в креслото до високия прозорец и сякаш спореше със себе си.

Белите чайки се носеха от крайбрежния вятър, той ги гледаше с празен поглед, от който бе изчезнала всяка радост и всяко съчувствие. Само устните му се усмихваха сурово и зло, когато приключваше с мислите си и звъннеше на камериера. И тогава в определен ден покани на празник всичките си приятели; намерението му бе да наплаши и осмее дошлите, като им даде възможност да хвърлят поглед към празната му къща и към собствения му труп, защото твърдо бе решил преди това да сложи край на живота си, като се отрови.

Вечерта преди замисления празник той изпрати цялата си прислуга въвн от къщи, за да стане тихо в големите стаи, и в своята спалня се зае да разбърка една силна отрова в чаша кипарисово вино и я допря до устните си. Тъкмо когато щеше да я изпие, на вратата се почука и тъй като той не отговори, вратата се отвори и вътре влезе дребен, възрастен мъж. Той се приближи до Аугустус, грижливо изтръгна от ръката му пълната чаша и с добре познат глас каза:

— Добър вечер, Аугустус, как си?

Изненаданият, раздразнен и засрамен, се усмихна иронично и каза:

— Господин Бинсвангер, още ли сте жив? Отдавна не съм ви виждал, а вие наистина изглежда, че не сте остарели повече. Но в момента ми пречите, скъпи мой. Аз съм уморен и тъкмо исках да взема едно приспивателно средство.

— Виждам — отговори кръстникът спокойно. — Ти искаш да вземеш приспивателно и си прав, то е последното вино, което още може да ти помогне. Но първо нека си побъбрим малко, момчето ми, и тъй като аз съм изминал далечен път, нали няма да ми се сърдиш, ако се освежа с една малка глътка? — С тези думи той взе чашата, допря я до устните си и преди Аугустус да може да го спре, я вдигна и с бързи глътки я изпи. Аугустус беше смъртно пребледнял. Той се спусна към кръстника си, разтърси го за раменете и закрещя високо:

— Старче, знаеш ли какво изпи?

Господин Бинсвангер кимна с мъдрата си сива глава и се усмихна:

— Това е кипарисово вино, както виждам, и не е лошо. Изглежда ти не търпиш лишения. Но аз имам малко време и не искам дълго да те обременявам, ако желаеш да ме изслушаш.

Обърканият мъж изгледа кръстника си с ужас в светлите очи и очакваше от миг на миг, че ще го види да рухва. Междувременно кръстникът се настани удобно в едно кресло и кимна на младия си приятел.

— Загрижен ли си, че глътката вино може да ми навреди? Тогава бъди спокоен. Много приятелско от твоя страна е, че изпитваш загриженост за мене. Аз не предполагах това. Но нека сега да си поговорим както в някогашните времена. Струва ми се, че ти вече се насити на лекия живот, така ли е? Мога да те разбера. А когато си тръгна, отново можеш да напълниш една чаша и да я изпиеш. Но преди това трябва да ти разкажа нещо.

Аугустус се облегна на стената и заслуша добрия благотворен глас на прастария дребен човек, който му бе близко познат от детството и събуди сенките на миналото в душата му. Обхванаха го дълбок срам и тъга. Като че той виждаше собственото си невинно детство в очите му.

— Изпих твоята отрова — продължи старецът, — защото аз съм виновен за бедата ти. При кръщаването ти твоята майка изрече едно желание, което аз изпълних, макар то да бе глупаво. Не е необходимо да го знаеш. То е като заклинание, което ти самият си почувствал. Съжалявам, че така тръгна. А би могло да ме радва, ако аз преживеех, ти отново да дойдеш при мене в стаята пред камината и да чуеш ангелчетата да пеят. Това не е лесно и в момента навярно ти се струва невъзможно, че твоето сърце отново ще бъде здраво, чисто и ведро. Но е възможно и аз бих те помолил да се опиташ. Желанието на твоята нещастна майка ти се отрази зле, Аугустус. Какво би било, ако ми позволиш да изпълня още едно твое желание, каквото и да е? Ти няма да жадуваш за пари и за богатство, а също не за власт и женска любов, каквито имаше достатъчно. Припомни си и ако мислиш, че знаеш някакво вълшебство, което може отново да направи красив и по-добър твоя провален живот, а теб самия отново радостен, тогава го изречи, пожелай си го.

Аугустус седеше дълбоко замислен и смълчан, но бе твърде уморен и безнадежден, и така след известно време каза:

— Благодаря ти, кръстнико Бинсвангер, но аз мисля, че моят живот вече никакъв гребен не може да го срещне добре. Ще стане по-

хубаво, ако направя това, което бях намислил да сторя, когато влезе. И все пак ти благодаря, че дойде.

— Да — съгласи се старецът замислено, — мога да си представя, че никак не ти е лесно. Но може би си в състояние още веднъж да се опомниш, Аугустус, навярно ще ти хрумне какво най-много досега ти е липсвало или изглежда не можеш да си спомниш далечните времена, когато майка ти беше още жива и когато понякога вечер ти идваше при мене. Тогава от време на време биваше щастлив, нали?

— Да, тогава — кимна Аугустус и представата за сияйната зора на живота му му се струваше далечна и бледа, сякаш се взираше в прастаро огледало. — Но това не може да се върне. Аз не мога да пожелая да бъда отново дете. Нали тогава всичко пак би започнало отначало?

— Да, имаш право, не би имало смисъл. Но разсъди още веднъж за времето, когато бяхме у дома и за бедното момиче, което ти като студент нощем посещаваше в градината на неговия баща, помисли и за красивата руса жена, с която веднъж пътува с кораб по море. Спомни си и всички мигове, в които някога си бил щастлив, а животът ти се е струвал добър и ценен. Може би тогава ще откриеш какво навремето те е правело щастлив и ще го пожелаеш. Стори го. За мое добро, момчето ми!

Аугустус затвори очи и се вгледа в изминалия живот, както през тъмен коридор се гледа към далечна светла точка, от която се излъчва нещо, и отново видя как някога той беше светъл и красив, всичко около него беше такава, а после бавно бе ставало все по-тъмно и по-тъмно, докато съвсем потъна в мрак и вече нищо не можеше да го зарадва. И колкото по-дълбоко се замисляше за миналото и си спомняше, толкова по-красива, ценна и заслужаваща копнеж от далечината проблясваше малката светлина и накрая той я позна и от очите му затекоха сълзи.

— Аз ще се опитам — каза Аугустус на своя кръстник, — махни от мене старото вълшебство, което не ми помогна, и ми дай друго, така че да мога да обичам хората.

Разплакан той коленичи пред стария си приятел и още докато коленичеше усети как любовта на този стар човек премина и пламна у него, любовта към забравени думи и жестове, обаче кръстникът, дребният мъж, го прегърна кротко и го понесе към леглото. Там той се отпусна, а другият погали косите му, отмахна ги от горещото чело.

— Хубаво е — прошепна той тихо, — добре е, момчето ми. Всичко ще бъде на добро.

Аугустус почувства как някаква тежка умора го наляга, като че ли в този миг остаря с много години и изпадна в дълбок сън, а старият човек тихичко излезе от изоставената къща. Аугустус се събуди от див, стихийен шум, който изпълваше кънтящата къща, и когато стана и отвори най-близката врата, намери салона и всички стаи пълни с някогашните си приятели, които бяха дошли за празника, а намерили къщата празна. Те бяха озлобени и разочаровани, а той тръгна към тях, за да ги посрещне, както обикновено с усмивка и да ги спечели отново с шеговитата дума. Но изведнъж забеляза, че тази власт вече я няма. Едва съзрели го, те всички едновременно започнаха да му крещат и когато той се усмихна безпомощно и с желание да се защити простря ръце, бясно се нахвърлиха върху него. „Ах ти, измамник!“, крещеше един. „Къде са парите, които ми дължиш?“ А друг: „И конят, който ти дадох в заем.“ Една хубава гневна жена: „Цял свят знае моите тайни, които си раздрънкал. О, колко те мразя, плашило!“ А един млад човек с дълбоко хлътнали очи и разкривено лице крещеше: „Знаеш ли какво направи от мене, ти сатана, който проваляш млади хора!“

И така продължаваше и всеки го обсипваше с позор и ругателства, и всеки имаше право, и мнозина го удряха, а когато те обикаляха из къщата в движение, разбиваха огледалата и взеха много от скъпоценностите, чак тогава Аугустус се вдигна от земята, пребит и опозорен, а когато се дотътри до своята спалня и погледна в огледалото, за да се измие, видя лицето си повяхнало и грозно, зачервените очи сълзяха, а по челото се стичаха капки кръв.

Това е възмездието — каза той на себе си и обърса кръвта от своето лице, едва се бе посъвзел. Тогава в къщата отново нахлуха шумни хора, втурваха се нагоре по стълбището, хора, заемали му пари, с които той бе ограбвал техните къщи, и един съпруг, чиято жена бе изкушил и чиито синове подмамани от него стигнаха до порока и бедата, и уволненият слуга, и момичетата, и полицаи, и адвокати, а един час по-късно той вече седеше прикован в една кола и бе отведен в затвора. Зад колата народът крещеше и пееше присмехулни песни, а едно улично момче му хвърли през прозореца на отминаващата кола цяла шепа кал.

И така градът беше възбуден от позорните дела на този човек, когото толкова много бяха познавали и обичали. Не остана порок, в който да не бе обвинен, и нямаше такъв, който той да отрече. Хора, които отдавна бе забравил, се изправиха пред съдиите и наговориха неща, каквито бе правил преди години. Слуги, които бе награждавал и които го бяха крали, разказваха тайните на неговия порок и всяко лице бе пълно с отвращение и омраза, и тук нямаше никой, който да каже нещо в негова полза, да го похвали, да го извини, да си спомни нещо добро за него.

Той прие всичко, остави се да бъде отведен в килията и от килията пред съдията и пред свидетелите, гледаше учуден и тъжен с болни очи в многото зли, разгневени, разкривени от омраза лица и във всяко под кората от омраза и изкривяване виждаше скрито нещо тайнствено, привлекателно и че проблясва, светлина на сърцето. Всички те някога го бяха обичали, сега никой от тях не помнеше, ала той не измоли нищо и се мъчеше за всеки да си спомни поне малко добро.

Накрая бе тикнат в затвора. Никой не биваше да го посещава. Тогава в трескави сънища говореше с майка си, с първата си любима, с кръстника Бинсвангер и със севернячката, дамата от кораба, а когато се събудеше, и в страшни дни, седеше самотен и загубен, потънал в мисли, изстрадваше цялата мъка на копнежа, на изоставеността и чезнеше да зърне хора, както никога по-рано не бе копнял по някакво удоволствие или някакво богатство.

А когато излезе от затвора, беше болен и стар и вече никой не го познаваше. Светът вървеше по своя път, следваше своя ход. По улиците пътуваха, яздеха, разхождаха се, предлагаха се плодове и цветя, играчки и вестници. Само към Аугустус никой не се обръщаше. Красиви жени, които някога при музика и шампанско бе държал в обятията си, минаваха покрай него в екипажи, а зад техните коли върху му се сипеше прах.

Но страшната самота и празнота, в които той се задушаваше сред своя пищен, прекрасен живот, го бе изоставила съвсем. Когато влезеше в някоя врата, за да може за минути да се скрие от слънчевия пек, или в двора на някоя задна къща да помоли за глътка вода, той се учудваше колко навъсени и враждебни са хората, как го изслушват, същия, за чиито думи горди и без любов някога благодаряха с грейнали очи и му

отговаряха. Но Аугустус се радваше и се вълнуваше при вида на всеки човек. Обичаше децата, които играеха или ги виждаше да отиват на училище, обичаше и старите хора, те седяха по пейките пред къщичките си и топлеха увехналите си ръце на слънцето. Когато виждаше някое младо момче как с копнежен поглед следи едно момиче, или работник, завръщайки се у дома след работа, как взема на ръце децата си, или някой изтънчен умен лекар, който тих и забързан пътува с колата и мисли за своите болни, или виждаше някоя бедна, зле облечена уличница, която вечерта в предградието чакаше под някой фенер и дори на него, отблъснатия, предлагаше любов, тогава всички те му бяха братя и сестри и всеки носеше спомена за една обичана майка, за по-добър произход или за тайнствен знак на по-красиво, по-благородно предопределение; всеки му беше мил и всеки намираще достоен за внимание и му даваше повод за размисъл, и никой не беше по-лош, отколкото той самият се чувстваше.

Аугустус реши да странства по света и да потърси някъде място, където би могъл по някакъв начин да бъде полезен за хората и да им покаже своята любов. Би трябвало да свикне с това, че външният му вид вече не радва никого. Лицето му бе хлътноло, дрехите и обувките му бяха облекло и обувки на просяк и неговият глас и походката му нямаха вече нищо от онова, което някога бе радвало хората и ги бе очаровало. Децата се страхуваха от него, защото сплъстената му сива, дълга брада висеше. Добре облечените избягваха всякаква близост, тъй като не желяеха да се чувстват омърсени, и бедните се отнасяха към него с недоверие като към чужд, който би могъл да им отнеме няколкото залька. Така на Аугустус му беше трудно да служи на хората. Но той се учеше и не допускаше нищо да го наскърби. Видя едно малко момче да се протяга към звънеца на вратата на хлебарницата, тъй като не можеше да я достигне с ръчичка. Можеше да му помогне и понякога наистина се намираще човек, който беше още по-беден от него самия, някой слепец или парализиран, комуто той можеше да помага за известна част от пътя и да му стори добрина. А когато не можеше, тогава се радваше на малкото, което сам имаше. Някой светъл, добър поглед, някой братски поздрав или жест, че е разбран, или състрадание. По своите пътища се научи да се вглежда в хората и в това, каквото те очакват, което можеше да ги зарадва. Един — на висок, бодър поздрав, друг — на спокоен, тих поглед и отново на

това, което се изплъзваше и не пречеше. Той всекидневно се учудваше колко много беди има на света и как все пак хората са толкова доволни. Намираше чудесно и въодушевяващо винаги отново да вижда как редом с всяка мъка отново се появява радостна усмивка и как заедно с всеки погребален звън и детска песен, заедно с всяка беда, болка, подлост и нещо прилично почтено, една шега, една утеха, една усмивка.

Човешкият живот му изглеждаше забележително уреден. Когато свиеше зад ъгъла и пред него се появеше орда ученици, орляк деца, как в техните очи блестеше смелост и радост от живота, жизнерадост и млада хубост, и ако те почваха да го дразнят и леко да го измъчват, това не беше толкова лошо. То дори бе разбираемо. Той сякаш намираше себе си, когато в някаква витрина или когато се наведеше да пие вода над кладенец и виждаше отражението си, то беше истински посърнало и жалко. Не, за него вече нищо повече не можеше да се направи, за да допада на хората или за да упражнява власт. Достатъчно бе имал от това. Сега за него беше хубаво и освежаващо други да се стремят по тези пътища и да вижда как те се чувстват по пътищата, по които той бе минал, и как всички хора бяха толкова усърдни и с такава сила, гордост и радост се стремяха към целите си, всичко това за него беше един чуден театър.

Междувременно настъпи зима и отново лято, Аугустус прекара дълго в болница за бедни, там той се наслади на тишината и бе благодарен за щастието да вижда бедни, стигнали до дъното съсипани хора, как със стотици жилави сили и желания се държат за живота и искат да преодолеят смъртта. Беше чудесно в чертите на тежкоболните да открива търпение, а в очите на оздравелите ясна, ведра радост от живота, хубаво беше също да се вглежда в тихите, достойни лица на покойните, но по-хубаво от това беше любовта и търпението на красивите, чисти болногледачки. Но и това време измина, задуха есенен вятър и Аугустус продължи да странства, пресрещайки зимата, и го обзе странно нетърпение, когато схвана колко безкрайно бавно се движи напред и все пак стига навсякъде, и че може да изпитва желание да се вглежда в очите на толкова много, много хора. Косите му бяха посивели и очите му се усмихваха глуповато зад зачервени, болни клепачи. Постепенно и паметта му помътняваше, струваше му се, че никога не е виждал света по-друг, по-различен, отколкото днес. Но той

беше доволен и намираше изобщо светът прекрасен и заслужаващ обич.

Ето че в началото на зимата стигна до един град, през тъмните улици се носеше сняг, духаше снежен вятър, няколко закъснели улични момчета хвърляха след странника снежни топки. Иначе обаче всичко беше по вечерному тихо. Аугустус беше много уморен. Стигна до една тясна уличка, която му изглеждаше добре позната, и отново до една, където беше къщата на майка му и къщата на кръстника Бинсвангер. Малки и стари в студения снеговалеж, а у кръстника един прозорец светеше, в зимната нощ се мержелееше нещо червено и приятно. Аугустус влезе и похлопа на вратата на стаята и дребният старец го посрещна и го въведе мълчаливо в своята стая. Там беше топло и тихо и малък, светъл огън гореше в камината.

— Гладен ли си? — попита кръстникът. Но Аугустус не беше гладен. Той само се усмихна и поклати глава.

— Но ти трябва да си уморен, нали? — попита кръстникът отново. И той простря на пода старата кожа и тогава и двамата приседнаха, двама стари хора, един до друг, и гледаха огъня. — Изминал си дълъг път — продължи кръстникът.

— О, да, но беше много хубаво. Само че съм малко уморен. Мога ли да преспя при тебе? А утре искам да продължа.

— Да, може. Искаш ли отново да видиш ангелчетата да танцуват?

— Ангелчетата ли? О, да, разбира се, искам. Ако можех отново да бъда дете?

— Ние от дълго не сме се виждали — подхвана кръстникът отново. — Ти си станал толкова хубав! Очите ти са отново толкова добри и кротки, както в старите времена, когато майка ти беше още жива. Много приятелско, приветливо от твоя страна е да ме посетиш.

В своите изпокъсани дрехи странникът седеше свит до своя приятел. Никога не беше се чувствал толкова уморен и приятната топлина, и светлината от огъня го объркваха така, че не можеше ясно да разграничи сега от някога, днес от тогава.

— Кръстнико Бинсвангер — каза той, — аз отново бях непослушен и майка ми вкъщи плака. Ти трябва да говориш с нея и да й кажеш, че искам отново да бъда добър. Ще го направиш ли?

— Да, ще го направя — каза кръстникът, — бъди само спокоен. Тя те обича!

Огънят вече позагасваше и Аугустус гледаше втренчено със същите големи, сънливи очи в бледата червенина, както някога в своето ранно детство, и кръстникът сложи главата му на скута си и зазвуча фина, ведра музика, нежно и блажено в мрачната стая и хиляди малки сияещи духове се понесоха и кръжаха весело в изкусни дъги, преплитания едни около други на двойки из въздуха. А Аугустус гледаше и се заслушваше и всички негови нежни детски чувства бяха отново открити в този рай.

Веднъж му се стори, че го вика майка му, но беше твърде уморен, а и кръстникът беше вече обещал да говори с нея. Когато Аугустус заспиваше, кръстникът положи ръката си на челото му и се заслуша в притихналото му сърце, докато в стаята настъпи пълен мрак.

1913

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.